

**KĀ INTERNETU PORTĀLU MEDIJU DISKURSS IETEKMĒ
PEDAGOGU IECIETĪBU PRET TREŠO VALSTU
VALSTSPIEDERĪGAJIEM**

***Influence of internet-media discourse on teachers' tolerance towards
third-country nationals***

Ērika Pičukāne
Latvijas Universitāte

Abstract. *The impact of media discourse on the tolerance or intolerance, and other forms of social action is not noticeable in everyday life and difficult to prove, but it accumulates with time into a sizeable effect. Teachers receiving information over public opinion and media discourse, which affects their tolerance or intolerance towards third-country nationals. Media discourse has become the most accessible and often the only source of information on a community and a culture of third-country nationals. Thus, it can be argued that internet media discourse directly influences teacher's tolerance or intolerance towards the target group mentioned above.*

Keywords: media discourse, third-country nationals, tolerance, intolerance

Ievads

Introduction

Cilvēka identitāte dzīves laikā nepaliek nemainīga, tā tiek modificēta konkrētajā socializācijas vidē. Bērnībā un skolas gados galvenie aģenti, kas īsteno socializāciju, ir ģimene, skola, draugi, notiek primārā socializācija. Skolotāja socializāciju īsteno apkārt notiekošais - sekundārā socializācija. Piemēram, mediji, caur kuriem skolotājs apgūst jaunus sociālās pasaules aspektus (Berger & Luckman, 1991), autores rakstā tā ir attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Skolotāji socializācijas procesā bieži iegūst informāciju no medijiem. Īpaši tas attiecas uz tiem, kas reālajā dzīvē ir maz saskārušies ar kultūru daudzveidību. Pedagogu socializācijas vide tiks atklāta caur medijiem (rakstu analīze interneta portālos).

**Interneta portālu ietekme uz pedagogu iecietību pret trešo valstu
valstspiederīgajiem**

***Influence of internet portals on teachers' tolerance towards third-country
nationals.***

Veiksmīga socializācija veicina stabilu sabiedrību. Skola ir galvenais socializācijas aģents, kur veidojas skolēns, skolotāja atbildība ir jaunā cilvēka kapitāla veidošana. Skolotāja attieksmi, uzskatus nosaka virkne diskursu, un viens no tiem ir mediju diskurss. Ietekmējoties no kritiskā diskursa analīzes,

autore jēdzienu *diskurss* lieto, lai apzīmētu interneta portālos rakstīto tekstu. Diskursa analīzei ir izmantoti interneta portālos publicētie raksti par trešo valstu valstspiederīgajiem, kas atklāj sabiedrības attieksmi pret konkrēto mērķauditoriju un veido realitāti, kurā darbojās arī skolotājs.

Mēs nepiedzimstam iecietīgi pret kaut ko, iecietība vai neiecietība veidojas saistībā ar priekšstatiem, piemēram, priekšstats par *imigrantu* tiek gūts no tā, kādu nozīmi tam piešķir apkārtējā sabiedrība, proti, mediji. Mediju diskurss konstruē arī skolotāju attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Tādējādi var apgalvot, ka uz interneta portālos publicētajiem rakstiem var skatīties kā uz diskursu, kas veido arī skolotāju iecietību vai neiecietību pret augstākminēto mērķa grupu. „Vairums mediju šodien ne tikai izplata informāciju visā pasaulē, bet arī lielā mērā dod savu ieguldījumu uzskatu un pasaules uztveres veidošanā: pasaules un mūsu īstenības tēlu būtiski veido masu mediji, tātad tiem ir ievērojama orientējoša funkcija” (Gudjons, 1998 : 378). 2003.gadā portāls politika.lv veica Latvijas sabiedrības aptauju par neiecietību un 2004.gadā - par iecietību: saskaņā ar respondentu viedokli mediji un politiķi tika minēti kā neiecietības veicinātāji.

Kritiskā diskursa analīzi autore savā raksta izmanto kā vienu no pētījuma metodēm, lai noskaidrotu, kāds raksturojums, kvalitātes un iezīmes tiek piedēvētas objektiem (trešo valstu valstspiederīgajiem), notikumiem un procesiem (saistībā ar Latviju). Autore izmanto atsevišķas diskursa analīzes tehnikas. Tiek pētītas attieksmes un uzskati, kas tiek izplatīti sabiedrībā. Mediju diskurss ir definēts kā sociālā komunikācija, ar kuras palīdzību var veidot attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem, kas savukārt ietekmēs iecietību vai neiecietību pret viņiem.

Interneta ziņu portāli izplata informāciju par dažādām sociālajām grupām. Pjērs Burdjē pauž ideju, ka vara ir saistīta ar simboliem un ka valdošā šķira ikvienā sabiedrībā būs tā, kura noteiks simbolu rangu pakāpes: kas skaitīsies izsmalcināts un kas ir laba vai slikta gaume (Bourdieu, 1979, pēc Ēriksena, 2010: 230). Autores pētījuma kontekstā mediju diskurss reprezentē varu un nosaka sabiedrībā dominējošās (valdošās) attieksmes pret trešo valstu valstspiederīgajiem un tādējādi ietekmē arī sabiedrības (t.sk. pedagogu) iecietības līmeni. Mišela Fuko skatījumā diskurss ar valodas starpniecību rada zināšanas un jebkurš jēdziens nonāk pie mums tikai diskursa ceļā (Fuko, 1996: 71). Jēdzieni nav nejauši, tie ir vēsturiski nosacīti. Valdošais diskurss nosaka patiesības kritērijus un leģitimē zināšanas – to, kas ir pareizi un kas nav pareizi. P.Burdjē uzsver, ka katrs indivīds, dzīvojot un atrodoties noteiktu sociālo un fizisko apstākļu ietekmē, socializējas atbilstoši videi (Burdjē, 2004: 397). Tāpēc turpmāk, analizējot diskursa veidošanos, tiek pieņemts, ka trešo valstu valstspiederīgais skolēns ir indivīds, kas socializējas uzņemošās valsts sabiedrībā un pārņem noteiktus attiecību principus, bet skolotājs ir varas

realizētājs, kas nosaka lauka (skolas) pamatīpašības - noteiktas universālās pastāvēšanas un funkcionēšanas likumsakarības (Burdjē, 2004).

Raksturojot Latvijas sabiedrību, jāuzsver, ka salīdzinoši labprātāk mēs pieņemtu imigrantus no agrākajām NVS valstīm, bet izteikti negatīva attieksme ir pret imigrantiem no Āzijas un Āfrikas valstīm, kas varētu būt skaidrojama ar bailēm no nezināmā. Šo tendenci apliecina Baltijas Sociālo Zinātņu Institūta tolerances pētījums (Zepa, Šūpule, Krastiņa, 2004), PROVIDUS pētījums „Skolotāju tolerances barometrs (Austers, Golubeva, Strode, 2007). Raksta autore uzskata, ka viena no efektīvākajām iecietības veicināšanas iespējām ir uztvert un izprast kopīgo un atšķirīgo kultūru daudzveidībā. Lai veicinātu pedagogu iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem, viņiem ir jāpalīdz izprast kultūru atšķirības, attīstīt kultūrkompetences prasmes, lai, piemēram, situācijā, kad trešo valstu valstspiederīgie uzvedas tā, kā nav pieņemts uzvesties skolotājiem ierastajā vidē, būtu izpratne, ka šāda uzvedība ir nevis naidīga, bet citāda.

Autores mērķis ir noskaidrot, kā interneta portālu mediju diskurss ietekmē iecietības vai neiecietības veicināšanu, kādā veidā mediji diskursā īsteno savu varu, kādas stratēģijas izmanto. Kritiskā diskursa analīzes mērķis ir atklāt mediju lomu noteiktu sociālo grupu uzskatu veidošanā.

Diskursa analīzē ļoti liela nozīme ir kontekstam, kādā tas veidojas. Pedagogu socializācijas vides dziļākai izpratnei ir raksturoti interneta vidē populārākie portāli un tajos publicētā informācija par trešo valstu valstspiederīgajiem. Pamatojoties uz kritiskā diskursa analīzes vadlīnijām, par pētījuma priekšmetu ir izvirzīts mediju diskurss par trešo valstu valstspiederīgajiem. Mediju diskurss ir viens no galvenajiem kritiskā diskursa analīzes priekšmetiem (Kļave, 2007: 20). „Mediji kā simboliskā elite ir spēks, kas palīdz radīt ideoloģisko ietvaru un tādējādi sekmē varas nostiprināšanos informācijas un komunikācijas sabiedrībā” (Kļave, 2010: 174). Šīs analīzes uzdevums ir noskaidrot, kā mediju diskurss (valoda un vara) vecina vai neveicina iecietību skolotāju vidū.

Skolotāju socializācijas vides raksturošanai autore pētīja Latvijas politisko telpu saistībā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Raksti, kuros pieminēti grozījumi likumos, lai mazinātu trešo valstu valstspiederīgo diskrimināciju, veicina lasītāju iecietību pret šo mērķa grupu. Tie parāda politisko kontekstu, kurā tapa raksti un veidojās mediju diskurss, piemēram:

Pirmais valdības politikas attīstības dokuments par sabiedrības integrāciju ir MK 2001. gadā apstiprinātā Valsts programma „Sabiedrības integrācija Latvijā”, kurā galvenās apskatāmās jomas ir pilsoniskās sabiedrības attīstība, sociālā un reģionālā integrācija, iekļaujošas izglītības attīstība, mūžizglītība, valsts valodas nostiprināšana, kultūra, migrācija, repatriācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs (LR Tieslietu ministrija, 2001).

2011.gads - Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018), kurās ir definēta sabiedrības integrācija– visu Latvijā dzīvojošo cilvēku iekļaušanās sabiedrībā, neraugoties uz viņu nacionālo piederību un pašidentifikāciju. Integrācijas kopīgais pamats ir latviešu valoda, piederības sajūta Latvijas valstij un tās demokrātiskajām vērtībām, cieņa pret Latvijas unikālo kultūrtelpu, kopīgas sociālās atmiņas veidošana. Sabiedrības integrācija veicina pilsonisko līdzdalību, kas ir vērsta uz sabiedrisko problēmu demokrātisku un racionālu risināšanu, stiprina indivīdu savstarpējo sadarbību un uzticību (KM, 2011 : 6).

Trešo valstu valstspiederīgo attēlošana medijos veido sabiedrības (arī skolotāju) izpratni par šo grupu. Šajā rakstā tie ir mediju pārstāvji, kas īsteno varu diskursā, paužot konkrēto ideoloģiju (ideoloģija – varas interesēs veidots iecietības/neiecietības diskurss). Iecietības/neiecietības diskurss ir analizēts divos interneta portālos: www.delfi.lv un www.apollo.lv. Šie portāli tika izvēlēti ar nolūku demonstrēt tendences nacionāla mēroga medijos, kas ir viens no populārākajiem interneta portāliem. Latvijā populārākie ziņu portāli, kā liecina Starptautiskā interneta izpētes uzņēmuma Gemius publicētais apmeklētāko portālu *Top 10*, ir www.delfi.lv, kuru apmeklē 51,32% iedzīvotāju, un www.apollo.lv, kuru regulāri lasa 33,47% iedzīvotāju. Kvalitatīvo datu analīzes mērķim autore izmantoja AQUAD – 6,0 programmu, kas ļāva atklāt pedagogu socializācijas vidi, kas ietekmē viņu uzskatu un pasaules uztveres veidošanos.

Medijs ir starpnieks, kas sniedz informāciju (Rubene, Krūmiņa 2011), tāpēc mūsdienu sabiedrībā skolotāji saskaras ar mediju virtuāli radīto informatīvo telpu. Liela loma un atbildība par pedagogu un skolēnu (īpaši vidusskolēnu) iecietību vai neiecietību ir arī medijiem, jo tiem ir iespēja publiski paust savu viedokli. To apstiprina Aļņa Stakles promocijas darbā „Mediju kompetence ilgtspējīgā skolotāju izglītībā” veiktais pētījums, kura ietvaros tika aptaujāti 120 skolotāji un 432 topošie skolotāji, „54% aptaujāto skolotāju piekrīt apgalvojumam, ka mediji rada stereotipus par sabiedrību un dažādām kultūrām” (Stakle, 2011 : 99).

Raksta autore, analizējot Latvijas mediju diskursu, neizvirza uzdevumu atklāt objektīvo patiesību par skolotāju attieksmi pret citām tautām. Autori interesē, kā pedagogu socializācijas vide ietekmē vai neietekmē iecietības izpausmi viņu atbildēs, kāds ir mediju diskurss šodien un kāda loma tajā ir trešo valstu valstspiederīgajiem.

Materiāli analīzei tika atlasīti, caurskatot visus nosaukto portālu rakstus divu gadu garumā. Vidēji tikai katrs 10 raksts par imigrantiem ir saistīts ar Latviju, šādi raksti (tai skaitā par trešo valstu valstspiederīgajiem) tiek publicēti vidēji vienu reizi mēnesī. Visbiežāk imigranti ir minēti ārzemju notikumu kontekstā, pārsvarā raksti saistīt ar citām Eiropas valstīm un ASV, piemēram:

Apollo - Dzīve: Imigranti zaudē ticību «amerikāņu sapnim»

Apollo - Ziņas: Eiropai pamatīgas bažas: Āfrikas imigranti jau ...

Apollo - Ziņas: Pie Sicīlijas aizturēti 300 imigranti...

Apollo - Ziņas: Ceļā uz Spāniju svelmē dzīvību zaudē 14 nelegālie imigranti...

Āfrikas imigranti Itālijā protestē pret rasismu - DELFI

Aptauja: gandrīz puse amerikāņu vēlas imigrācijas ierobežošanu- DELFI

Francijā 80 nelegālie imigranti sagrābj baznīcu - DELFI utt.

Kaut arī nav paredzēts veikt ar citām valstīm saistītu rakstu izpēti, tomēr, izlasot pēc nejaušības principa atlasīto rakstu virsrakstos lietotos darbības vārdus, var novērot, ka tie neveicina sabiedrības iecietību pret imigrantiem: *aizturēti, ir slogs, apdraud, pārslogo, sadumpojas, protestē, sagrābj* utt. Šiem darbības vārdiem it kā nav negatīva nozīme, tomēr tie raksturo problēmu situācijas un izraisa spilgtus iespaidus.

Interneta portālu rakstu kritiskā diskursa analīze tika veikta par laiku no 2009.gada maija līdz 2011.gada augustam. Izpētot visas publikācijas, tika secināts, ka Latvijas portālos gandrīz nav rakstu, kuros lietots jēdziens *trešo valstu valstspiederīgais/-ie*, šī grupa tiek dēvēta par *imigrantiem, bēgļiem, jauniebraucējiem, patvēruma meklētājiem* u.c. Tikai divos rakstos ir minēts jēdziens *trešo valstu valstspiederīgais*. Izmantojot atslēgas vārdus *bēgļi, imigranti, migranti, trešo valstu valstspiederīgie, patvēruma meklētāji*, tika atlasīti tie raksti, kuros pēc būtības ir raksturota pētījuma mērķa grupa. Kopumā analīzei pakļauti 32 raksti, kuros pieminēti trešo valstu vastspiederīgie vai ar tiem saistīta informācija. Ņemot vērā to, ka ir analizēti divi interneta portāli divu gadu garumā, jāuzsver, ka kopējais rakstu skaits, kuros minēta konkrētā mērķauditorija, ir samērā neliels. Lai pilnīgāk izpētītu to, kas tieši rada imigranta tēlu, kurš to atspoguļo vairāk pozitīvi un kurš negatīvi, ir jāpiemin, ka pozitīvākās atsauksmes par iebrucējiem pauž Eiropas trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta realizētāji. Šie raksti netiek analizēti, jo tajos sniegta informācija ir par projektu rezultātiem.

Mediju analīzē ir izmantota kritiskā diskursa analīzes metode, kuras pārstāvji atzīst, „ka mūsdienu sabiedrībās notiekošās ekonomiskās, sociālās un kultūras pārmaiņas izpaužas kā diskursi un procesi ārpus tiem, turklāt šos procesus ietekmē šie paši diskursi. Kritiskā diskursa analīze savu uzmanību koncentrē uz sociālpolitisko un ideoloģisko diskursu un pievēršas tieši varas attiecību, t. sk. dažādu etnisko un lingvistisko grupu attiecību izpētei” (*Klave*, 2007 : 18). Normans Ferklafs un Ruta Vodaka (Fairclough & Wodak, 2006 : 258) norāda, ka kritiskā pieeja izpaužas skatījumā, pirmkārt, uz saikni starp valodu un sabiedrību, otrkārt, uz saikni starp analīzi un analizējamajām praksēm. Frankfurtes skolas kritiskās teorijas pārstāvji uzskata, ka sabiedrības dzīvi nosaka nevis ekonomika un ekonomiskās attiecības, bet gan indivīda spēja

sekmīgi iekļauties (integrēties) sabiedrībā, ko savukārt nosaka kultūra kā indivīda priekšstatu kopums par pasauli (Kļave, 2010: 147).

Ievērojot kritiskā diskursa analīzes principus, tiks veikta rakstu satura analīze, īpašu uzmanību pievēršot nozīmēm, kādas ir piešķirtas vārdiem, notikumiem, iesaistītām personām. Šī iecietības un neiecietības izpausmju analīze mediju diskursā balstīta uz Tuna Adrianusa Teina van Deika (Teun Adrianus van Dijk, 2006 : 734)

definēto ideoloģisko kvadrātu, kuru veido četri pamatprincipi:

- uzsvērt pozitīvās lietas par „mums”;
- uzsvērt negatīvās lietas par „viņiem”;
- neuzsvērt negatīvās lietas par „mums”;
- neuzsvērt pozitīvās lietas par „viņiem”.

Šādas valodas struktūras ir raksturīgas ideoloģiskajam (rasistiskajam, neiecietības) diskursam. Pārfrāzējot pētījuma kontekstā, tas nozīmē, ka „mēs” esam iecietīgi, pieņemam visas sociālās grupas, esam citu kultūru un valodu apdraudēti utt., „viņi” – nepieņem mūsu kultūru un valodu, nespēj iekļauties mūsu sabiedrībā, rada sociālo slogu utt.

Lai pilnīgāk izpētītu to, kā tiek radīts trešo valstu valstspiederīgo tēls, kā to atspoguļo mediji, ir jāpiemin, ka pozitīvākās atsauksmes par iebraucējiem pauž Eiropas trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta realizētāji, jo tie ir publicitātes raksti projektu vajadzībām. Šie raksti veido vienu no diskursa tipiem. Šim diskursa tipam ir raksturīga pozitīvi neitrāla attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem Galvenās tēmas ir sabiedrības informēšana par projektos paveikto, ekspertu komentāri masu medijos. Rakstu autori nav norādīti, lietotā valoda ir neitrāla, ietver sevī noteiktu sociālo darbību – informēšanu, izteikumi tiek lietoti, lai pamatotu trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanu uzņemošās valsts sabiedrībā, piemēram, *nodrošināt viņiem sniegto, būs iespējams palīdzēt, uzsvars tiks likts arī uz atbalstu utt.*

Savukārt interneta vidē publicētajos rakstos dominē drūmāks noskaņojums. Cenšoties ātri sasniegt mērķauditoriju, tiek likti diezgan „kļiedzoši” virsraksti, piemēram:

Igaunijā un Latvijā negrib dzīvot bēgļi (Delfi, 08.05.2009.).

Latvijas pilsoņi iesaistīti lielākajā atklātajā fiktīvo laulību shēmā Lielbritānijā (Delfi, 09.09.2010.).

Šķēli biedē imigrācija (Apollo, 06.04.2011.)

Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas bēgļu geto (1.daļa) (Delfi, 15.08.2011) utt.

Pēc pētīto rakstu konteksta varam detalizētāk spriest par lomu, kas piešķirta trešo valstu valstspiederīgajiem. Rakstu saturs liecina par to, ka vairāku gadījumu priekšplānā izvirzīta negatīvā informācija, bieži tiek izmantota pārspīlēšanas stratēģija, kad ar varu tiek uzspiestas valsts nākotnes vīzijas saistībā ar trešo valstu valstspiederīgo, piemēram:

Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam (Delfi, 24.08.2011.).

Vispirms, lai strukturētu datu apjomu, raksti tika izanalizēti pēc sešiem kritērijiem:

- rakstu autors;
- pret trešo valstu valstspiederīgajiem paustā attieksme;
- identificēti temati;
- trešo valstu valstspiederīgajam piedēvētās īpašības;
- rakstu tēma;
- naidīgas runas pazīmes.

Veiktā rakstu analīze sniedz informāciju par to, kā trešo valstu valstspiederīgie tiek atspoguļoti mediju diskursā.

1. Raksta autors. Visbiežāk netika norādīts vai arī norādīts kontekstā – 27 rakstos no 32;

2. Pret trešo valstu valstspiederīgajiem paustā attieksme. Rakstu saturs liecina, ka pārsvarā priekšplānā izvirzīta negatīva informācija par „viņiem”, kas saistīta draudiem Latvijas iedzīvotājiem, piemēram:

Bēgļu uzņemšanas pretinieki arī noraidīja argumentu par imigrācijas politikas ekonomiskajiem ieguvumiem. Latvijā jau tā ir ļoti augsts bezdarba līmenis un iebraucēji tikai atņemu darba vietas mūsu valsts iedzīvotājiem (Delfi, 03.06.2011).

Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam (Delfi, 24.08.2011).

3. Tematu klāsts. Diskursa analīzes veikšanai tika noteikti temati. Tematu noteikšana atspoguļo svarīgākos jautājumus par ko ir runāts. Tika identificēti pieci galvenie diskursa temati par konkrēto jautājumu. Tie ir diezgan ierobežoti un stereotipiski:

- imigranti;
- Latvija vai ES kā galamērķis;
- Latvijas nākotne;
- pensija;
- Latvijas pilsoņi precas ar ...

Gandrīz visos rakstos ir pausta attieksme pret imigrāciju, daudzos rakstos izteiktas prognozes par Latvijas nākotni. Pozitīvi vērtējams fakts, ka nevienā rakstā nav uzsvērti cilvēku etniskā izcelsme.

4. Trešo valstu valstspiederīgajam piedēvētās īpašības. Publikācijās reti tiek piedēvētas kādas īpašības no tām, ko stereotipiski sabiedrība piedēvē imigrantiem, nav arī dominējošu jēdzienu, kas raksturotu mērķa grupu.

Trešo valstu valstspiederīgie tiek nosaukti dažādi, visbiežāk *imigranti*, tad *bēgļi*, *trešo valstu valstspiederīgie*, *trešo valstu pilsoņi*, *patvēruma meklētāji*, *ekonomiskie migranti*, *eksotisko valstu pilsoņi*, *jauniebraucēji*, *krāsainie imigranti*, *ārvalstnieki*, *cilvēki, kas ierodas no citām valstīm*.

5. Rakstu tēma. Pētot rakstus, atklājas, ka visbiežāk imigranta tēls ir saistīts ar Latvijas iespējamo nākotni, piemēram:

Diemžēl ir jāatzīst, ka esam paši neapdomīgi ieskrējuši lamatās un Latvijas tautas un valsts liktenis ir atkarīgs no Briseles globālistu mafijas. Mūsu pašu ievēlētais parlaments ir pārāk vājš vai "pārdevies" Briseles starptautiskajai multikulturālistu bandai, lai aizstāvētu Latvijas valsts un tautas intereses, lai gan formāli ES noteikumi paredz katras nacionālas valsts pašnoteikšanās tiesības un tikpat formāli paredz neatkarību jebkuros ekonomiskajos, iekšpolitiskajos un ārpolitiskajos jautājumos (Delfi, 15.08.2011).

Rakstos vairāk ir uzsvērtā informācija par to, kas ir vai arī kas mūs gaida. Daudzos rakstos ir nosaukti mūsu valsts trūkumi un izteikti minējumi, kāpēc trešo valstu valstspiederīgie nepaliks uz dzīvi Latvijā, piemēram:

Es domāju, ka mēs neesam izcili pievilcīgi [imigrācijai]. Turklāt jāņem vērā vēl kas - ja cilvēkam piedāvā pārvākties no Somālijas uz Latviju, tad viņam mūsu zeme būs ļoti pievilcīga, taču padzīvojot šeit un kļūstot par Eiropas Savienības (ES) patstāvīgo iedzīvotāju, visdrīzāk, viņam jau daudz pievilcīgākas šķitīs citas ES valstis, kur ir lielāki ienākumi (Delfi, 07.07.2011).

Es nedomāju, ka Latvija būs tā vieta, kur bēgļi un imigranti gribēs braukt. Tas nenotiks galvenokārt divu iemeslu dēļ. Viens: mums nekādā gadījumā nav tādu sociālo garantiju, ekonomiskā situācija ir tāda, ka Latvija nevar atļauties pieņemt bēgļus. [..]. Esmu dzirdējis, piemēram, no Irākas un Palestīnas bēgļiem, kas laikiem jau ir pilsoņi, par dažādām problēmām, kas saistītas ar cilvēktiesībām (Apollo, 11.02.2011.).

Parādās arī raksti, kas ir saistīti ar imigrāciju un pensijas jautājumu Latvijā, piemēram:

Eksperta skatījumā atklāts ir jautājums, vai vispār cilvēki vēlēties uz Latviju braukt, jo nākotnes pasaulē konkurence pēc imigrantiem valstu vidū varētu pieaugt. Ne vien tāpēc, ka novecos valstis ar daudz lielāku iedzīvotāju skaitu un ienākumu līmeni nekā Latvijā, bet arī tāpēc, ka dažās tradicionālajās imigrantu izcelsmes zemēs ekonomika strauji attīstīsies.

Arī, ja pieņemam, ka Latvijai būs iespējas piesaistīt imigrantus, nav skaidrības, kā tas palīdzēs būtiski uzlabot fiskālo situāciju. Līdzšinējā pieredze valstīs ar garāku imigrācijas vēsturi liecina, ka drīzāk nē, jo imigrācijas tīrais devums budžetā bijušas vien procenta desmitdaļas, jo imigranti saņem salīdzinoši zemas algas, tātad maksā mazus nodokļus, viņu

vidū ir salīdzinoši daudz bezdarbnieku, turklāt imigrācija var paaugstināt noziedzības līmeni," sprieda Strautiņš (Delfi, 25.02.2011).

6. Naidīgas runas pazīmes. Daudzos rakstos tiek „plānotas nākotnes ciešanas” (Whillock, 1995 : 79), kas ir viena no naidīgas runas pazīmēm. *Briselē slepeni tiek gatavots jaunais migrācijas politikas plāns, kurš tieši skars arī jaunās ES valstis, tajā skaitā Latviju (Delfi, 15.08.2011). Zemi kvalificētā darbaspēka imigrācija nepalīdzētu Latvijai pāriet uz kapitālietilpīgu un uz cilvēkkapitālu balstītu ekonomiku un kavētu vidējā atalgojuma līmeņa un līdz ar to dzīves kvalitātes pieaugumu (Delfi, 03.03.2010).*

Baltie cilvēki būs citu rasu vergi, bet balto kultūra saglabāsies un eksistēs apmēram tāpat, kā Latvijā pašlaik eksistē lībiešu, latgaliešu un sēļu kultūras - kā etnogrāfiskais fenomens (Apollo, 07.12.2010).

Ja nejaudāsim pienācīgi sakārtot pirmās divas lietas, tad vēl ir iespējams aicināt un veicināt latviešu atgriešanos mājās no peļņas darbiem. Bet, ja nevedas arī ar repatriāciju, tad, gribot negribot, dienas kārtībā nenovēršami ienāks imigrācija (Apollo, 06.04.2011).

Tie ir vienas nūjas divi gali – vai nu mums būs pašu bērni vismaz tādā pašā skaitā, kā esam mēs, vai arī nedzimušo bērnu vietu ar laiku nemanot aizņems svešinieki (Apollo, 10.08.2011).

Diemžēl tā ir mūsdienu pasaules realitāte un šī globālistu surogātdemokrātija ar nosaukumu "multikulturālisms" izplatās pasaulē (Delfi, 19.08.2011).

Nelielais publikāciju skaits interneta portālos par trešo valstu valstspiederīgo tēlu Latvijā neļauj izdarīt pamatotus secinājumus par iecietības vai neiecietības veicināšanu. Tomēr tie raksturo mediju diskursu. Rakstos tiek tikai pieminēta gaidāmā ekonomiskā migrācija un iespējamā politisko bēgļu pieplūde. Rakstos izmantotie argumenti – gan par, gan pret imigrāciju – skaidri iezīmē pretnostatījumu „mēs”- Latvija (*Ja nejaudāsim pienācīgi; vai nu mums*) un „viņi” – trešo valstu valstspiederīgie, piemēram: *..vai nu mums būs pašu bērni [...] vai arī nedzimušo bērnu vietu ar laiku nemanot aizņems svešinieki (Apollo, 10.08.2011).*

Mediju diskurss interneta portālos liecina, ka sabiedrība netiešā veidā tiek brīdināta par to, kas būs, ja Latvijā ieradīsies *bēgļi, trešo valstu valstspiederīgie, trešo valstu pilsoņi, patvēruma meklētāji, ekonomiskie migranti, eksotisko valstu pilsoņi, jauniebraucēji, krāsainie imigranti, ārvalstnieki utt.* Arī izteikumi par iespējamo bēgļu pieplūdumu robežojas ar ksenofobiju, piemēram:

Esmu redzējis ES imigrācijas politikas dokumentus. Tie paredz, ka visus imigrantus, kas pašlaik dzīvo Itālijā, Spānijā, Francijā un citās ES valstīs - arābus, melnādainos utt. - sadalīs starp 27 ES valstīm (Apollo, 07.12.2010.).

Nekontrolēta nelegālā migrācija caur Latvijas iekšējām robežām no Ziemeļāfrikas pagaidām nenotiek, bet gaidāms, ka plūsma, kas virzās no ES dalībvalstīm dienvidos, agri vai vēlū sasniegs Latviju (Apollo, 17.05.2011.).

Globālisti ar viltu, glaimiem un dāvanām, manipulējot ar demokrātiju, to ir pārvērtuši par pseidodemokrātiju jeb multikulturālismu. Ar tās palīdzību tiek īstenots globāls noziegums pret visām pasaules tautām un nācijām, kurām ir atšķirīgas kultūras, mentalitāte un tradīcijas, jo multikulturālisms pašos pamatos būtībā iznīcina tautas kā tādas savdabību un nacionālo pašapziņu (Delfi, 19.08.2011.).

Secinājumi Conclusions

Mediju diskursa ietekme uz iecietību vai neiecietību un citām sociālās darbības formām ikdienā nav jūtama, tā uzkrājas ar laiku un to ir grūti pierādīt. Mediji izplata noteiktas vērtības starp sabiedrības locekļiem, proti, veido attieksmi pret konkrēto mērķa grupu, tie „ietekmē indivīdu savstarpējās attiecības, attieksmes, uzvedību, viņu spriedumus par morāli” (Valtenbergs, 2010). Skolotāji uzņem informāciju caur sabiedrības attieksmi un mediju diskursu, kas ietekmē viņu iecietību vai neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Mediju diskurss ir kļuvis par vispieejamāko un nereti vienīgo informācijas avotu par trešo valstu valstspiederīgajiem, kas konstruē arī skolotāju attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Tādējādi var apgalvot, ka uz interneta portālos publicētajiem rakstiem var skatīties kā uz diskursu, kas veido arī skolotāju iecietību vai neiecietību pret augstākminēto mērķa grupu.

Autore piekrīt Ilzes Šulmanes un Sergeja Kruka teiktajam, ka publiskajam diskursam ir jānodrošina:

- *iekļaušana: pozitīva atšķirības novērtēšana, liekot uzsvaru uz kopīgo, taču neignorējot atšķirības;*
- *mijiedarbība: cilvēki mācās iepazīt cits citu dialogā, izpētot un risinot savstarpējās problēmas;*
- *integrācija: atšķirība tiek akceptēta kā vērtība;*
- *vērtību nostiprināšana: vērst auditorijas uzmanību uz neiecietības negatīvajām sekām, izaicināt runātājus, kuri intervijās vai publiskās uzstāšanās reizēs pauž neiecietību (Šulmane, Kruks, 2005 : 86).*

Summary

Media discourse impact on the tolerance or intolerance, and other forms of social action is not felt in everyday life, it accumulates with time and it is difficult to prove. Teachers' tolerance and successful integration of third-country nationals help to maintain a stable society. The main integration agent is school, where students build their personalities under a supervision of teachers. The beliefs and the attitude of the latter is shaped by a group of discourses, one of which is the media discourse.

Literatūra Bibliography

1. Austers, I, Golubeva, M., Strode, I. (2007). *Skolotāju tolerances barometrs*. <http://www.providus.lv/public/27125.html>. 15/11/2007. Vietne apmeklēta 2009.gada 30.septembrī.
2. Baltijas Sociālo zinātņu institūts [BSZI] (2004). *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija. Pētījuma kopsavilkums*. – Rīga: BSZI
3. Berger, P.L., Luckmann, T. (1991). *The Social Construction of Reality: a Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth: Penguin.
4. Burdjē. P. (Bourdieu), (2004). *Praktiskā jēga*. Tulk. Inta Geile-Sīpolniece. Rīga: Omnia Mea.
5. Gudjons, H. (1998). *Pedagoģijas pamatziņas*. Rīga: Zvaigzne.
6. Ēriksens, T.H. (2010). *Mazas vietas – lieli jautājumi*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
7. Fairclough, N., Wodak, R. (2006). Critical Discourse Analysis. In: T.A. van Dijk (ed.) *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Intradaction*. Vol. 2. London: Sage Publications. Pp. 258 – 284.
8. ĪUMSILS, 1. nodaļa pētījumu teorētiskais pamats un metodoloģija. <http://www.integracija.gov.lv/> Vietne apmeklēta 2009.gada 28.novembrī.
9. Fuko, M. (Фуко М) (1996). *Воля к истине. По ту сторону знания, власти и сексуальности*. Работы разных лет М.: Касталь.
10. LR Tieslietu ministrija (2001) *Valsts programma "Sabiedrības integrācija Latvijā"*. Rīga, LR Tieslietu ministrija, 8. lpp.
11. Kļave, E. (2007). *Kritiskā diskursa analīzes lietojums etnopolitisko diskursu izpētē*. LU raksti, 714.sēj., Rīga.
12. Kļave, E. (2010). *Etnopolitisko diskursu analīze: valodas kopienu varas attiecības Latvijā*. Promocijas darbs. LU SZI, Rīga.
13. Kultūras ministrija (2011). *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018)*. Rīga http://www.km.gov.lv/lv/doc/nozaru/integracija/Pamatnostadnes/KMPam_071011_integ.pdf Vietne apmeklēta 2012.gada 16.martā.
14. Stakle, A. (2011). *Mediju kompetence ilgstspējīgā skolotāju izglītībā*. Promocijas darbs. DU, Daugavpils.
15. Rubene, Z., Krūmiņa, A. (2011). Mediju pedagoģijas aktualitātes Latvijā. *Izglītība un Kultūra*. Nr.24. 5-6.lpp.
16. Šūlmane, I. un Kruks, S. (2005). *Neiecietības izpausmes un iecietības veicināšana Latvijā Nacionālā programma iecietības veicināšanai 2005.-2009.g 1. Pētījums Laikrakstu publikāciju analīze (Diena, Neatkarīgā, Latvijas Avīze, Vakara Ziņas, Телеграф, Час, Весту-Сегодня)*.

17. Valtenbergs, V. (2010). *Interneta politiskās komunikācijasnozīme atklātības un elektroniskās demokrātijas attīstībā*. Promocijas darbs. LU SZI, Rīga.
18. van Dijk, T.A. (2006). Politics, Ideology, and Discourse. <http://www.discourses.org/OldArticles/Politics,%20Ideology%20and%20Discourse.pdf>
19. Zepa, B., I.Šūpule, L.Krastiņa (2004). Ethnic Tolerance and Integration of the Latvian Society. Rīga: Baltic Institute of Social Science.
20. Internetā publiskotie materiāli:
Gemius interneta pārskats „Do you CEE” www.internetcee.com, Vietne apmeklēta 2011.gada 22. februārī.
21. Grīnbergs, A. (2011). *Andris Grīnbergs: Par nacionālo identitāti un sabiedrības integrāciju*. Delfi. 24.08.2011. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 25.augustā
22. *Eksperts: imigrantiem Latvija nav pievilcīga, demogrāfija būs jārisina, laižot pasaulē bērnus*. Delfi. 07.07.2011. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 8.jūlijā
23. *Igaunijā un Latvijā negrib dzīvot bēgļi*. Delfi. 08.05.2009. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2009.gada 12.maijā
24. *Jauniešiem atšķirīgi viedokļi par bēgļu uzņemšanu*. Delfi. 03.06.2011. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 3.jūlijā
25. *Latvijas pilsoņi iesaistīti lielākajā fiktīvo laulību shēmā Lielbritānijā*. Delfi. 09.09.2010. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2010.gada 11.septembrī
26. Mežs, I. (2011). *Kā cīnīties pret migrāciju*. Apollo. 10.08.2011. www.apollo.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 10.augustā
27. *Mūrnieces padomnieks: imigranti uz Latviju nebrauks*. Apollo. 11.02.2011. www.apollo.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 15.februārī
28. *Patvēruma meklētāji no Afganistānas piesaka badastreiku*. Delfi. 03.03.2010. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2010.gada 3.martā
29. *Profesors: baltajiem cilvēkiem draud verdzība un izmiršana. Latviju piepildīs “krāsainie” imigranti*. Apollo. 07.12.2010. www.apollo.lv Vietne apmeklēta 2010.gada 10.decembrī
30. *Robežsardzes pārstāve: bēgļi no Ziemeļāfrikas agri vai vēl sasnies Latviju*. Apollo. 17.05.2011. www.apollo.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 15.maijā
31. Skudra, A. (2011). *Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas geto (1.daļa)*. Delfi. 15.08.2011. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 17.augustā
32. Skudra, A. (2011). *Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas geto (2.daļa)*. Delfi. 19.08.2011. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 21.augustā
33. *Strautiņš: palaielinot dzimstību sabiedrība var sev nodrošināt zemāku pensionēšanās vecumu*. Delfi. 25.02.2011. www.delfi.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 27.februārī
34. *Šķēli biedē imigrācija*. Apollo.06.04.2011. www.apollo.lv Vietne apmeklēta 2011.gada 10.aprīlī

Ērika Pičukāne	Latvijas Universitāte Jūrmalas gatve 74/76, Rīga, LV-1083 E-pasts: erika.picukane@valoda.lv erksons@inbox.lv Tel.: +371 29590097
-----------------------	---